

1 Do jakiego sądu należy się zwrócić: do sądu powszechnego orzekającego w sprawach cywilnych czy do sądu szczególnego (na przykład sądu orzekającego w sprawach z zakresu prawa pracy)?

Nie dotyczy.

2 W przypadku gdy właściwość mają sądy powszechne orzekające w sprawach cywilnych (tj. sądy, które odpowiadają za rozpoznawanie takich spraw), w jaki sposób mogę się dowiedzieć, do którego z nich należy się zwrócić?

2.1 Czy istnieje rozróżnienie w hierarchii sądów powszechnych orzekających w sprawach cywilnych (na przykład sądy rejonowe są sądami niższej instancji, a sądy okręgowe są sądami wyższej instancji), a jeżeli tak, który z nich jest właściwy w mojej sprawie?

Wprowadzenie

Biorąc pod uwagę specyficzny charakter belgijskiego systemu prawnego, kwestie poruszone w pytaniach 1 i 2.1 należy rozpatrzyć łącznie, aby zachować przejrzystość.

Należy przy tym rozróżnić właściwość rzeczową (*ratione materiae*) i właściwość miejscową.

Każde roszczenie ma swój przedmiot, a w wielu przypadkach również wartość pieniężną. Ustawodawca ustala zakres właściwości rzeczowej, określając charakter sporu i wartość przedmiotu sporu, do którego rozpoznania dany sąd jest uprawniony.

Pojęcie właściwości rzeczowej wyjaśniono w odpowiedziach na pytania 1 i 2.1.

Sądy nie są właściwe miejscowo dla całego terytorium Belgii. Zgodnie z obowiązującymi przepisami kraj podzielono na jednostki właściwości miejscowej [kantony (*cantons*), okręgi (*arrondissements*) itd.]. Każdy sąd jest właściwy wyłącznie do rozpoznawania spraw na swoim terytorium. Zasadę tę określa się mianem właściwości miejscowej. Pojęcie to opisano w odpowiedzi na pytanie 2.2.

Właściwość ogólna: sąd pierwszej instancji (*tribunal de première instance*)

Sąd pierwszej instancji posiada „właściwość ogólną” (*plénitude de compétence*). Oznacza to, że sąd pierwszej instancji, w odróżnieniu od pozostałych sądów, jest uprawniony do rozpoznawania wszystkich spraw, również spraw podlegających właściwości innych sądów.

Zgodnie z art. 568 kodeksu postępowania cywilnego sąd pierwszej instancji rozpoznaje wszystkie sprawy, z wyjątkiem tych, dla których przewidziano właściwość sądów apelacyjnych i Sądu Kasacyjnego. Sąd pierwszej instancji posiada właściwość ogólną, która jednak nie jest bezwarunkowa, ponieważ pozwany może powołać się na właściwość szczególną innego sądu. Sąd pierwszej instancji posiada również właściwość wyłączną w określonych sprawach. Do tego sądu należy złożyć pozew o rozpoznanie sprawy, m.in. kiedy wartość przedmiotu sporu jest niższa niż 2 500 euro, na przykład przy sprawach dotyczących statusu osób.

Pozostałe sądy

Poniżej przedstawiono wykaz pozostałych organów sądowych wraz z krótkim opisem ich właściwości rzeczowej:

a) sędzia pokoju (*juge de paix*)

Zgodnie z art. 590 kodeksu postępowania cywilnego właściwość ogólna sędziów pokoju obejmuje wszystkie roszczenia o wartości poniżej 2 500 euro, z wyjątkiem roszczeń, co do których w przepisach prawa wyraźnie przewidziano właściwość innego sądu. Poza właściwością ogólną sędzia pokoju posiada również właściwość szczególną (zob. art. 591, 593 i 594 kodeksu postępowania cywilnego) i wyłączną (art. 595 i 597 kodeksu postępowania cywilnego) w odniesieniu do niektórych spraw, w których orzeka niezależnie od wartości przedmiotu sporu. Przykłady właściwości szczególnej to uprawnienie do orzekania w sporach dotyczących najmu, współwłasności łącznej, służebności oraz świadczeń alimentacyjnych. Sędzia pokoju jest również właściwy w zakresie sporządzania aktów dotyczących przysposobienia (*actes d'adoption*) i przyjmowania oświadczeń o uznaniu dziecka (*actes de reconnaissance*). Do właściwości wyłącznej sędziego pokoju zalicza się również uprawnienia w zakresie wywłaszczenia oraz opieczętowywania dokumentów w sprawach pilnych.

b) sąd policyjny (*tribunal de police*)

Zgodnie z art. 601*bis* kodeksu postępowania cywilnego sąd policyjny rozpoznaje wszystkie powództwa o odszkodowanie z tytułu wypadku drogowego, niezależnie od wartości przedmiotu sporu. Jest to właściwość wyłączna tego sądu.

c) sąd gospodarczy (*tribunal de commerce*)

Zgodnie z art. 573 kodeksu postępowania cywilnego sąd gospodarczy rozpoznaje w pierwszej instancji spory między przedsiębiorcami, tj. wszelkimi podmiotami prowadzącymi działalność gospodarczą w sposób ciągły, dotyczące czynności dokonanych w ramach tej działalności, które to spory nie wchodzą w zakres właściwości szczególnej innych sądów.

Osoba niebędąca przedsiębiorcą, która wytacza powództwo przeciwko przedsiębiorcy, również może wnieść sprawę do sądu gospodarczego. Sąd gospodarczy rozpoznaje również spory dotyczące weksli trasowanych i własnych.

Poza właściwością ogólną sąd gospodarczy w niektórych sprawach posiada również właściwość szczególną i wyłączną. Właściwość szczególną uregulowano w art. 574 kodeksu postępowania cywilnego. Dotyczy ona w szczególności sporów z udziałem spółek handlowych i roszczeń w zakresie żeglugi morskiej i śródlądowej. W art. 574 pkt 2 kodeksu postępowania cywilnego określono właściwość wyłączną sądu gospodarczego: obejmuje ona roszczenia i spory wynikające bezpośrednio z upadłości i sądowego postępowania restrukturyzacyjnego zgodnie z przepisami ustawy z dnia 8 sierpnia 1997 r. o upadłości oraz ustawy z dnia 31 stycznia 2009 r. o ciągłości prowadzenia działalności przez przedsiębiorstwa, które to sprawy są rozstrzygane przez sąd gospodarczy na podstawie przepisów szczególnych mających zastosowanie w przypadku ogłoszenia upadłości i sądowego postępowania restrukturyzacyjnego.

d) sąd pracy (*tribunal du travail*)

Sąd pracy to najważniejszy sąd szczególny, posiadający głównie właściwość szczególną. Jego właściwość została określona w art. 578 i nast. kodeksu postępowania cywilnego i obejmuje:

spory wynikające ze stosunku pracy;

spory związane z wypadkami przy pracy i chorobami zawodowymi;

spory związane z zabezpieczeniem społecznym.

Sąd pracy posiada właściwość wyłączną w zakresie nakładania kar administracyjnych określonych w przepisach ustawowych i wykonawczych, o których mowa w art. 578–582 oraz w ustawie o administracyjnych karach pieniężnych wymierzanych z tytułu naruszenia niektórych przepisów dotyczących zabezpieczenia społecznego, a także w zakresie roszczeń, w sprawie których toczy się postępowanie układowe (*règlement collectif de dettes*).

e) prezesi sądów – orzekanie w sprawie środków tymczasowych

Zgodnie z art. 584–589 kodeksu postępowania cywilnego prezesi sądów (sądu pierwszej instancji, sądu gospodarczego i sądu pracy) są właściwi do orzekania, we wszystkich sprawach pilnych, środków tymczasowych w kwestiach podlegających właściwości ich sądu. Musi jednak chodzić o sprawę pilną, a środek musi mieć wyłącznie charakter tymczasowy, bez wpływu na późniejszą decyzję w sprawie. Przykłady obejmują: zarządzenie sporządzenia opinii przez biegłego czy zarządzenie przesłuchania świadka.

f) sędzia egzekucyjny (*juge des saisies*) (zob. art. 1395 kodeksu postępowania cywilnego)

Wszystkie roszczenia dotyczące zajęć zabezpieczających (*saisies conservatoires*), środków egzekucyjnych i interwencji podejmowanych przez Wydział ds. Alimentów zgodnie z ustawą z dnia 21 lutego 2003 r. ustanawiającą Wydział ds. Alimentów w federalnym ministerstwie finansów (SPF Finances) należy zgłosić do sądu ds. dokonania zajęcia.

g) sąd dla nieletnich (*tribunal de la jeunesse*)

Chociaż odpowiedzialność za kwestie związane z ochroną nieletnich spoczywa na wspólnotach (czyli jednostkach podziału administracyjnego tworzących Federację Belgijską), organizacja sądów dla nieletnich w dalszym ciągu jest regulowana na szczeblu federalnym zgodnie z ustawą federalną z dnia 8 kwietnia 1965 r. o ochronie dzieci i młodzieży. Sąd dla nieletnich funkcjonuje jako jeden z wydziałów sądu pierwszej instancji, który zajmuje się kwestiami związanymi z ochroną dzieci i młodzieży.

h) sąd rodzinny (*tribunal de la famille*)

Sąd ten jest właściwy do rozpoznawania wszelkich sporów rodzinnych. Jego właściwość obejmuje w szczególności (art. 572*bis* kodeksu postępowania cywilnego):

roszczenia między małżonkami i zarejestrowanymi partnerami (*cohabitants légaux*);

roszczenia dotyczące władzy rodzicielskiej;

roszczenia alimentacyjne;

roszczenia dotyczące małżeńskich ustrojów majątkowych.

2.2 Właściwość miejscowa (który sąd jest właściwy do rozpoznania mojej sprawy: sąd w mieście A czy w mieście B?).

2.2.1 Podstawowa zasada ustalania właściwości miejscowej

Belgijski system prawny opiera się na zasadzie swobodnego wyboru przez powoda sądu, do którego wnosi pozew. Powyższą ogólną zasadę sformułowano w art. 624 pkt 1 kodeksu postępowania cywilnego. Powód zazwyczaj wnosi sprawę do sądu w miejscu zamieszkania pozwanego lub jednego z pozwanych. Jaką procedurę stosuje się w przypadku, gdy pozwany jest osobą prawną? W przypadku osoby prawnej bierze się pod uwagę główne miejsce prowadzenia działalności, tj. siedzibę, z której zarządza się przedsiębiorstwem.

2.2.2 Wyjątki od podstawowej zasady

2.2.2.1 W jakim przypadku mam możliwość wyboru pomiędzy sądem w miejscu zamieszkania pozwanego (sąd wyznaczony przez zastosowanie podstawowej zasady) a innym sądem?

W niektórych przypadkach powód ma prawo do wytoczenia powództwa przed inny sąd. Procedurę stosowaną w takim przypadku opisano m.in. w art. 624 pkt 2–4 kodeksu postępowania cywilnego. Powód może wnieść sprawę do sądu w miejscu zamieszkania pozwanego lub jednego z pozwanych lub:

do sądu właściwego dla miejsca, w którym doszło do powstania zobowiązań będących przedmiotem sporu lub jednego z takich zobowiązań, bądź dla miejsca, w którym takie zobowiązania są, były lub powinny zostać zrealizowane;

do sądu właściwego dla miejsca, które wskazano jako miejsce wykonania czynności;

do sądu właściwego dla miejsca, w którym komornik sądowy odbył osobistą rozmowę z pozwanym, jeżeli pozwany lub, w stosownych przypadkach, jeden z pozwanych nie ma miejsca zamieszkania w Belgii lub za granicą.

W orzecznictwie przyjmuje się również założenie, zgodnie z którym właściwość miejscowa w kwestiach związanych ze środkami tymczasowymi przysługuje prezesowi sądu w miejscu, w którym środek tymczasowy ma zostać wykonany.

Jeżeli chodzi o kwestie związane ze świadczeniami alimentacyjnymi, art. 626 kodeksu postępowania cywilnego stanowi, że roszczenia alimentacyjne, które mają związek z prawem do integracji społecznej, można zgłosić do sądu właściwego dla miejsca zamieszkania powoda (tj. rodzica uprawnionego do świadczeń alimentacyjnych).

Przepisy art. 624 i 626 mają jednak charakter uzupełniający, a strony nie są zobowiązane do ich stosowania. Dlatego też strony mogą przed rozpoczęciem postępowania zawrzeć umowę prorogacyjną dotyczącą właściwości sądu w odniesieniu do każdego sporu, co powoduje, że dany spór może zostać rozpoznany wyłącznie przez określone sądy pierwszej instancji.

Istnieją jednak pewne wyjątki od podstawowej zasady swobody wyboru.

Ustawodawca wskazał szereg przypadków, w których powodowi nie przysługuje możliwość wyboru sądu, przed który wytoczy powództwo. Przykłady te wymieniono w szczególności w art. 627–629 kodeksu postępowania cywilnego. Są to m.in.:

spory dotyczące umów o pracę (art. 627 pkt 9): za sąd właściwy uznaje się sąd w miejscu położenia kopalni, fabryki, zakładu, magazynu lub biura lub – ujmując rzecz bardziej ogólnie – sąd właściwy dla siedziby przedsiębiorstwa, wykonywania zawodu, prowadzenia działalności spółki, stowarzyszenia czy zrzeszenia;

jeżeli chodzi o pozew o rozwód lub separację sądową ze względu na trwały rozkład pożycia (art. 628 pkt 1), właściwość posiada sąd właściwy dla ostatniego wspólnego miejsca zamieszkania małżonków lub dla miejsca zamieszkania powoda.

Swoboda wyboru nie jest jednak całkowicie ograniczona nawet w tych przypadkach. Zgodnie z art. 630 kodeksu postępowania cywilnego strony po wdaniu się w spór mogą bowiem odstąpić od uregulowań zawartych w przepisach ustawowych poprzez zawarcie odpowiedniej umowy w tym zakresie. Wszystkie umowy zawarte przed wystąpieniem sporu uznaje się jednak za nieważne z mocy prawa.

2.2.2.2 W jakim przypadku muszę wybrać sąd inny niż ten właściwy dla miejsca zamieszkania pozwanego (sąd wyznaczony przez zastosowanie podstawowej zasady)?

W niektórych przypadkach, wskazanych w art. 631–633 kodeksu postępowania cywilnego, tylko jeden sąd posiada wyłączną właściwość miejscową. Powód nie dysponuje zatem żadną swobodą wyboru i nie ma możliwości zawarcia umowy dotyczącej właściwości sądu ani przed wystąpieniem sporu, ani po jego wystąpieniu. Przykłady te obejmują między innymi:

upadłość (art. 631 ust. 1 kodeksu postępowania cywilnego): sądem gospodarczym właściwym do ogłoszenia upadłości jest sąd właściwy miejscowo dla głównego miejsca prowadzenia działalności przez przedsiębiorcę lub, w przypadku osoby prawnej, sąd gospodarczy właściwy miejscowo dla siedziby

statutowej tej osoby prawnej w dniu ogłoszenia upadłości (*aveu de faillite*) lub wytoczenia powództwa. Upadłość wtórna (*faillite secondaire*): sąd gospodarczy właściwy miejscowo dla miejsca, w którym upadły prowadzi działalność. W przypadku gdy dana osoba prowadzi działalność w kilku miejscach, za sąd właściwy do rozpoznania sprawy uznaje się sąd, przed który wytoczono pierwsze powództwo w danej sprawie; sądowe postępowanie restrukturyzacyjne (art. 631 ust. 2 kodeksu postępowania cywilnego): za właściwy sąd gospodarczy uznaje się sąd właściwy miejscowo dla głównego miejsca prowadzenia działalności przez dłużnika w dniu wytoczenia powództwa lub, w przypadku osoby prawnej, sąd gospodarczy właściwy miejscowo dla siedziby statutowej tej osoby prawnej;

spory w zakresie stosowania przepisów prawa podatkowego (art. 632): właściwość posiada sąd właściwy miejscowo znajdujący się w okręgu siedziby sądu apelacyjnego właściwego miejscowo dla siedziby urzędu, który pobiera lub powinien pobrać podatek, lub – w przypadku gdy spór nie dotyczy poboru podatku – sąd właściwy miejscowo dla urzędu skarbowego, który wydał zaskarżoną decyzję. Jeżeli jednak postępowanie jest prowadzone w języku niemieckim, za sąd posiadający wyłączną właściwość uznaje się Sąd Pierwszej Instancji w Eupen;

roszczenia dotyczące zajęć zabezpieczających i środków egzekucyjnych (art. 633): za sąd właściwy miejscowo dla miejsca zajęcia, chyba że odpowiednie przepisy stanowią inaczej. W przypadku zajęcia wierzytelności dłużnika znajdujących się u osoby trzeciej (*saisie-arrêt*) za sąd właściwy uznaje się sąd właściwy miejscowo dla miejsca zamieszkania dłużnika, wobec którego wydano postanowienie o zajęciu. Jeżeli miejsce zamieszkania dłużnik znajduje się za granicą lub jest nieznanne, za sąd właściwy do rozpoznania sprawy uznaje się sąd właściwy dla miejsca wykonania postanowienia o zajęciu (zob. również art. 22 pkt 5 rozporządzenia Rady (WE) nr 44/2001 z dnia 22 grudnia 2000 r. w sprawie jurysdykcji i uznawania orzeczeń sądowych oraz ich wykonywania w sprawach cywilnych i handlowych).

2.2.2.3 Czy strony mogą samodzielnie określić jako właściwy sąd, który w innym wypadku nie byłby właściwy?

Jak wspomniano powyżej, przepisy art. 624 i 626 mają charakter uzupełniający i strony nie są zobowiązane do ich stosowania. Strony mogą zawrzeć umowę prorogacyjną w odniesieniu do każdego sporu, co powoduje, że dany spór może zostać rozpoznany wyłącznie przez określone sądy pierwszej instancji.

W przypadkach wskazanych w art. 627–629 kodeksu postępowania cywilnego umowy prorogacyjnej nie można zawrzeć przed wystąpieniem sporu. Zgodnie z art. 630 umowy takie można jednak zawierać po wystąpieniu sporu.

W przypadkach opisanych w art. 631–633 kodeksu postępowania cywilnego nie dopuszcza się zawierania jakichkolwiek umów prorogacyjnych.

3 W przypadku gdy właściwość mają sądy szczególne, w jaki sposób mogą dowiedzieć się, do którego z nich należy się zwrócić?

Odpowiedź na to pytanie zawarto w odpowiedzi na pytania 1 i 2.

Linki

Odpowiednie artykuły kodeksu postępowania cywilnego: [Federalne Ministerstwo Sprawiedliwości \(Service public fédéral Justice\)](#)

należy kliknąć zakładkę „Législation consolidée” (przepisy skonsolidowane);

w menu „Nature juridique” (prawo cywilne) należy wybrać zakładkę „Code judiciaire” (kodeks postępowania cywilnego);

w polu „Mot(s)” (słowo(-a)) należy wpisać „624”;

następnie należy kliknąć „Recherche” (wyszukaj);

po czym należy kliknąć „Liste” (wykaz).

* Należy kliknąć „Justice de A à Z” (wymiar sprawiedliwości od A do Z).

* Należy wybrać: „Cours compétence” (sądy: właściwość).

Pomoc w znalezieniu sądu posiadającego właściwość miejscową: [Federalne Ministerstwo Sprawiedliwości](#)

Należy kliknąć „Compétence territoriale” (właściwość miejscowa).

Ostatnia aktualizacja: 25/09/2019

Za wersję tej strony w języku danego kraju odpowiada właściwy punkt kontaktowy Europejskiej Sieci Sądowej (EJN). Tłumaczenie zostało wykonane przez służby Komisji Europejskiej. Jeżeli właściwy organ krajowy wprowadził jakieś zmiany w wersji oryginalnej, mogły one jeszcze nie zostać uwzględnione w tłumaczeniu. ESS ani Komisja Europejska nie ponoszą odpowiedzialności za wszelkie informacje, dane lub odniesienia zawarte w tym dokumencie.

Informacje na temat przepisów dotyczących praw autorskich, które obowiązują w państwie członkowskim odpowiedzialnym za niniejszą stronę, znajdują się w informacji prawnej.